

Tionde roten, tomt 102

Kvarteret Lilla Bommen

Öster om Torggatan, norr om
Klädesspressargatan

Liksom 10.101 var också 10.102 sammansatt av ett flertal småposter, som efter de stora bränderna vid mitten av 1750- talet samlades till en stortomt, i detta fall ägd av *pottmakaren Jonas Lundgren*. Det är osäkert om Niclas Allos och Erik Svenssons tomter låg öster eller väster om Torggatan och bör kontrolleras om möjligt på äldre kartor. Bodmans antagande om västerläge för dessa tomter grundade sig bl.a. på en karta från 18.9.1793. Finns det någon äldre?

Tegelskrivaren Casper Larsson till

1) *Skepparen Anders Olsson Snapps* halva tomt.

Del av 10.102 (1720:119)

När Anders Olofsson Snapp köpte sin halva tomt (då öde) den 9.4.1695 förklaras den ligga på Torggatan allra nordligast emot vallen mellan soldaten Niclas Allo i norr och *båtekarlen Sven i Kiärr i söder*.

Den halva tomten omtalas mycket i källorna men däremot förekommer mycket litet om skepparen själv, hans släkt eller om hur hans tomt såldes eller ärvdes.

Av lägesuppgifter om denna eller andra tomter framgår emellertid, att det måste vara den tomten eller delar av den som 1715 ägdes av enrollerade *båtsmannen Erik Svensson* (se 1715:68 och 1720:119). Hos honom bodde 1717: hans *hustru Karin Andersdotter, hustru Ingri Torsdotter, stadsbåtsmannen Börge Gunnarsson* och *konstapeln Fredrik Smitt* med sin *hustru Kerstin Olofsdotter*.

Makarna pantsatte gården 14.2.1724, då den sades ligga ”på Torggatan norr vid Lilla Bommen”.

Under Erik Svenssons trettonåriga vistelse utomlands 1726–39 avled hans hustru 1728. Erik Svenssons syster *Kerstin Svensdotter i Bönnered* på Hisingen hade tagit till sig deras son *Anders Eriksson*. Gården anges 1731 vara alldeles nedrutten och 1732–34 öde (1734:119).

Erik Svenssons kreditorer sålde gården och tomten före 1740 till avsk. *soldaten Johan (Jöns) Wetterquist*, som 1741 anges vara enrollerad, kommenderad båtsman. 1748 var tomten avbränd.

1750–55 kallas den fortfarande enrollerade båtsman Jöns Wetterquists ödetomt (1750:120). Omkring 1760 övertogs den av pottmakaren Lundgren.

2) Tegelskrivaren Casper Larsson till

Niclas Grellson Allo sålda hörntomt vid Torggatan längst norr ut mot vallen:

Del av 10.102 (1720:120, då tillhörig timmerman Lars Apelgren)

Den 13.2.1694 uppbjöd soldaten av välborne kapten Gyllenstings kompani Nils Grellson Allo ett hörnhus åt vallen på Kvarnberget med tillhörande tomt, som han köpt från Casper Larsson för 90 d smt. Niclas Allo avled omkring 1698 men dessförinnan hann han den 7.6.1697 lagbjudas en annan gård, som han köpt av hustru Karin Eriksdotter mellan Tore stadstjänares gård i söder och Anders Ulfs gård i norr, en gård, som hans änka Elisabeth Svensdotter bytte mot en i södra delen av staden, ägd av överskulden Anders Fagg.

Hit till hörntomten på Torggatan vid vallen flyttade för en tid sergeanten eller *styckjunkaren* Lars Björck, som första gången uppträder i tomtöreslängden 1698 i anslutning till Niclas Allos änka. "Lars Björck Schiersant" förklarade i en inlaga till magistraten 1705 (EIIa:17, 5.10.1705), att han bodde på Torggatan i ett hörnhus, som vette till vallen. Nu lät icke allenast hans grannar om nat-tetid utbära mycken stinkande orenlighet in på hans plank utan man kom från tredje gatan där ifrån och lade orenligheten invid hans plank, ja, utanför hans port, så att han ibland inte kunnat komma ut, innan orenligheten hade bortförts på hans bekostnad. Snart sagt ingen kunde gå vallen förbi för stankens skull.

13.1.1716 förklarar L. Björck, som flyttade till 1720:111, att han till *båtekarlen* Arvid Olofsson Lundberg hade sålt sin halva tomt belägen till "Torgatan" (Torggatan), västra sidan, och sal Anders Olsson Snapps å södra sidan för 60 d smt. När Arvid Olsson Lundberg den 19.3.1716 presenterade sitt köpekontrakt angavs felaktigt den halva tomten vara belägen till Spannmålgatan. Ingen fasta kunde beviljas, eftersom det rörde sig om en halv tomt.

Bouppteckning efter Arvid Olsson företogs redan 1718, då namnet Lundberg ej nämnes. Han var son till en *Olof Bengtsson*, som levde 1718. Allt talar för att han var svärson till *Hans Andersson Wächtare* hos vilkens "gamla och sjukliga" änka i kv. Vindragaren han och hans hustru *Ingrid Hansdotter* han bodde ännu 1717, då han kallas båtedräng och sockneknekt för staden. Arvid Lundbergs svärmor *Karin Larsdotter* skrev i en inlaga till magistraten (EIIa:30, 12.6.1718), att eftersom hon förnummit, att hennes kära dotters svärfader var så vidrig mot henne, att han fordrade betalning för vad han hade skänkt sin son under dennes livstid, så ville hon öka hyran för de nio år, som den avlidne mannen hade bott hos henne med 8 rdr per år, vilket skulle bli 72 rdr courrant.

Samtidigt skrev hennes dotter Ingrid Hansdotter, att eftersom hennes svärfader fordrade så noga på vad som fanns efter båtekarlen Arvid Lundberg, så ville hon ha betalt för vad hon kostat på svärfaderns son *Bengt Lundberg* med säng, sängkläder, mat och annat den gång han i sju veckors tid låg sjuk hos henne.

Arvid Olsson efterlämnade 1718 hus och tomt på Torggatan mellan *Per järndragare* i norr och själva gatan i söder. (Väderstrecken torde vara oriktiga: troligen avses Per Månsson Järndragare)

Det är svårt att få ordning på det virrvarr av namn, som uppträder på denna tomt.

Här finner man 1735–37: (numrering 1737, ett nummer högre 1745)

121 Järndragaren Per Månsson efterträdd 1740 av *arbetskarlen* Erik Lundström. 1745 dennes änka, hennes ödetomt 1750. Kallas 1755 pottmakaren Lundgrens bakgård.

— —

Hos *underfyrverkare* Erik Hellman (m 1/4. 1724 ersatt av enrolleringsbåtsman Joen Andersson) bodde ibm 1720

122 *Adelsryttaren, senare skeppstimmerman Anders Bernsten* (1.4.1720) (jämför Elias Bernsten.) – 1745 avskedade soldaten Jonas Jörgen (Jörgren?), som 1746 sålde en halv tomt på Väderkvarnsgatan till *strump- och tröjvävaren Rolof Dahlgren*, anställd hos Christian Ullman. Den 27.9.1745 (EIIb:36) hade Rolof Dahlgren begärt förskoning från inkvartering. Han berättade, att inte hade någon annan näring än att han arbetade med Christian Ullman som patron och förlagsman efter att först ha antagits av hallrätten. Dahlgren begärde i brev till magistraten (EIIb:47, 24.4.1748) att få köpebrevet av den 13.6.1746 infört i domboken. Den 20.11.1746 skrev Dahlgren att han på grund av köpet av den avbrända tomten åtagit sig att betala de 100 d smt, som soldaten Jonas Jörgren var skyldig tyska fattigkassan. Av någon anledning hade Dahlgren också åtagit sig att betala en skuld på 100 d smt, som båtekarlen Johan Ryting hade enl. Gbg 5.3.1737 RR (EIIb:78, 25.5.1754). Ullgren lånade Dahlgren 1 100 d smt till hans husbygge, varför Dahlgren måste pantsätta honom utom huset och sin halva tomt på Torg- och Kvarngatorna också en fjärdepart i hemförebåten kallad ”Anders Svensson Beck nummer 7”. Även hustru Elin Andersdotter hade pantsatt 1/8 i samma båt till Christian Ullman för lån av 100 d smt (29.4.1747). Rolof Dahlgren drabbades av eldsvådorna både 1746 och 1758; efter den nya eldsvådan 1758 ansåg han sig tvingad att flytta sin strump- och tröjfabrik till Kungälv).

123 Redan den 22.7.1705 pantsatte *Anders Ebbeson* till hus och gård på Kvarnebergsgatan mellan Lars Kulbergs gård i väster och Björn Nilssons gård i öster (cautionist löjtnant Israel Örn AIIb:2). 1715 värderades tomten till 100, husen till 40 och lösöret till 20 d smt

Visitören Anders Ebbessons hustru *Annika Andersdotter* fick Domkyrkan 2.8.1717: hon begravdes som änka 22.3.1734. Hos familjen bodde 1717 änkan Barbro Ebbesdotter. I juli 1719 fick visitören Anders Ebbesson Byggnings- och PolitieCollegii dom på den akterplats, som hustru Brita Dögen innehade, vilken dock tillhörde Ebbessons bebyggda framtomt. Brita Dögen hade inte velat lämna besked om hur stor köpeskillingen skulle bli. Hon begärde värderingsmän och erhöll *Leonard Thim, Oswald Maas* och *Isac Band*. Tomten sades sträcka sig till vallen och vara värd 125 d smt, Priset nedsattes efter ny värdering till 66 d smt. Hos honom bodde 1720 *mågen Nils Ljungquist* ”ny borgare 1724.” Anders Ebbesson levde 1733, var död 1737, då hans änka anges i tomtöreslängden.

Från jaktbesökaren Anders Ebbessons änka övertogs före 1733 en del av tomten av

Klädesmakare Christoffer Triebler som fick burskap 1.2.1714 i Göteborg som klädesmakaremästare. Han blev ålderman och anställd i Hans Koopmans fabrik. Man hittade honom 1715 bland flera andra som inneboende hos Christian Dögens änka. 1717 finner man honom i stället i hennes granngård hos *sergeanten Johan Stockenstedt*, då han hade redan då hustrun *Rusina Hansdotter* (dotter till *klädesmakaren Hans Jürgen Paul* och dennes hustru *Magdalena Knutsdotter*), gesällen Nils Larsson och pigan Maria Svensdotter. 1720 hade han övertagit tomterna 10.19–20 efter Bengt Torsson fiskare under det hans svärfader Hans Jürgen Paul bodde sedan 1706 (el tidigare) bodde i 10.21. I 10.20 bodde också hans (blivande?) svåger *överskäraren Halvar Barck* (se 10.21). Den 18.3, 1728 lät *handelsman herr Samuel Schutz* lagbjuda borgaren och klädesvävaren mäster Christopher Tribler på Kvarnbergsgatan (tydiligen 10.19–20) belägna hus och gård på grund av ett lån på 700 d smt med 267 d 16 öre ränta, Nu resterade 939 daler 23 äre, varför tydiligen Triebler miste den gården. Gården 10.19–20 hade 1730 övertagits av *målaren Lars Holm*.

1739 skrev Christopher Triebler (EIIb:21 den 25.5. s.å.): ”För någon tid sedan har en handelsman från Borås hos mig beställt vid pass 80 alnar grovt kläde eller ’fyrlo’, hwilket iag ock förfärdigat samt behårigen färga låtit, så att det vid föreskrefven levernastid, som nu förhanden är, måtte

kunna avsändas. men emot all förmoden händer mig den olycka, att mig vid SmåtullsContoriet vägras därpå behörigen stämpling under förewändande, att det icke med Manufacturstämpel förse- det är, der likwäll iag, som sielf är Manufakturist af detta klädet, har satt min Stämpel därpå, hwaruti mitt Namn med fulla bokstäfver efter förordningens innehoud utsatt är, och färgarens Stämpel står der jämte. Gunstige Herrar” Jag har först i sju och 20 års tid arbetat hos Herr Råd- man Coopman in till dess han för 6 år sedan mig upsade, dermed iag och äntel. nögd war, tänki- andes att sedan iag lärdt och förstår professionen, som af Vår nådigaste Öfwerhet i thessa tider på alt giörligaste sätt uppmuntras och befordras, så högt, att många hafwa fått förlagor af Cronan, samt stora friheter, för att det de slike fabriquer anläggia skulle, så synes det och mig obetagit wara att idka denna näringen utom publikt förlag, och utom någon frihet, utan tvärt om (erläggia) Borgerlig skatt, tunga och Inqwartering, der ifrån likwäll mina wederlikar i Stockholm sägas wara befriade. I sådan förhopning begynte iag först med 2 eller 3 Personer at spinna och wäfwa och medelst flit och sparsamhet efter hand tillskyndat mig mehra Credit och förlag af Ull, så har iag allt mehr och mehr förökt min lilla wärkstad, på det sättet, at iag uptaget och på hwariehanda sätt förmått gemena utfattiga qwinnfolk och änkior, som föruth dels burit tiggarestafwen, dels och warit på wägen den att angripa, till att träda i mitt arbete, förtiena sig födan och efter min enfaldi- ga mening giöra det allmänna, som de förr till Last woro någonienst och nytta. På sådant sätt underhåller iag nu Fiorton Personer, hwaribland allenast äro 2 klädemakaregesäller och torde näst gudz hielp giöra flere ledige händer sysselsatta om iag allena finge niuta en Simpel borgerlig fri- het till att obehindrat få tillwärkningen stämpla och afsättia låta — hoppandes att få förblifwa i staden och icke nödsakas att flyttia härifrån.”

På auktion den 28 och 31.7.1744 inropade klädesmakaremäster Chr Triebler sin avlidna svärmo- der klädesmakareänkan Magdalena Pauls hus och gård 10.21 men lät svägerskan Anna Maria Bark och hennes man lösa den gården,

Christoffer Triebler (begr. D 31.12.1742) efterlämnade enligt bou 30.8.1743 hus och gård på Kvarnbergsgatan wärd 650 d smt, Boets behållning 930 daler 20 3/4 öre,

Änkan Rosina Triebler pantsatte den 4.10.1746 till *bonden Gunnar Pehrsson i Torud i Lundby socken* sina å Klädespressargatan belägna, nu nyligen uppbyggda hus och gård för lån av 200 d smt (100 d i vita och 100 i plåtar)

Den 6, 2. 1747 uthyrde (enl. konkurshandlingarna) Rosina Tribler i sin gård på Klädespressarga- tan till *boktryckaren Immanuel Smitt* husrum bestående av ”en understufwa uppe i gården samt tvenne stycken öfwerum till gatan, nembl, en stor nattstufwa med kiök samt en mindre anttstuf- wa öfwer porten och vinden öfwer bemälte rum” för 60 d smt om året.

Till inredningen av sitt nybyggda hus hade Rosina Triebler lånat 100 d smt av *Britta Bengtdotter Risling*, vars sal man hade varit järndragare och borgare i 18 år. Britta hade med sina barn suttit änka i 8 år,

Sal *stadsnotarien Hans Törnsten* hade i nov. 1736 lånat klädesmakaren Christopher Triebler 200 d smt. Törnstens änka *Charlotta C Törnsten* begärde den 19.12.1748 in-teckning i klädesmakare- änkan Rosina Trieblers fasta egendom. Rosina sade sig ha mist all både fast och lös egendom i vådelden, Hon kunde inte hyra lägliga rum till hantverkets drivande utan hade med egen och andras ansträngning nödgats bygga upp en ny gård på sin avbrända tomt (EIIb:45,19, 12, 1748),

Bouppteckning ägde rum den 29.3.1748 efter avlidna klädesmakareänkan Rosina Tribler (begr. 24.1.1748). Hon ägde hus och gård på Klädespressargatan bestående av en hel tomt, bebyggd nyligen efter eldsvådan. Underrummen bestod av ”stuga till gatan, kiök och 2ne rum åt gården,

varuti var ett eldrum” samt överrummen ”av 2ne rum åt gatan, kiök samt 2ne rum åt gården”. Inför auktion uppfördes värdet till 1 200 d smt. Hon efterlämnade sex söner:

Adam Triebler; i arrest på Nya Elfsborg,

David Triebler Bokbindare i Halmstad.

Gabriel Triebler, född i Göteborg i sept 1725 fick bördsbrev 16.3.1741, för att bli bokbindare. Då var båda föräldrarna i livet. Vid moderns död var han gardeskarl i Köpenhamn,

Hans Georgen Triebler klädesvävaregesäll (se nedan)

Christian Triebler, 16 år, läregosse hos tunnbindaren Ifwar Ahlgren

Johannes Triebler, 13 år, som brodern mästare David Triebler i Halmstad tagit till sig

I Riksens Ständers arkiv, Länshuvudböcker, Göteborg och Bohus Län RG 1153 finner man 1748 som nummer 124 i tionde roten:

Klädesmakaren Trieblers änkas arvingars gård:

Klädesmakaregesällerna Jeurgen Triebler Fri

(hans kusin) *Nils Barck*

Ibm boktryckaren Emanuel Smitt 2

med gesällen *Volgenau*

ibm *klädesmakare Johan Poranthe*

med *gesällen Johan Gilberg* och Spinnerskan Anna

Pottmakare Jonas Lundgren

köpte gården. Det uppges i en årshandling 14.3.1746 (EIIb:35) att pottmakaregesällen Jonas Lundgren efter utstånden lära under Stockholms pottmakareämbete varit gesäll i över tolv år: av dessa hade han tidigare arbetat några år här i staden och nu senast som s.k. verkgesäll hos avlidne *pottmakaren /Gottfrid/ Barts* änka (hon avled 11.5.1752). Han ämnade nu gifta sig med henne och efter prov skaffa mästarbrev i Stockholm och slå sig ned här. (Bou efter Bart Gbg bou 1746:201) (EIIb:35 14.3.1746).

B W Carlberg intygade den 27.2.1749: ”Den bebyggda tomt, som Pottmakaren Mästare Jonas Lundgren sig tillhandlat av klädesvävare gesällen Hans Georg Triebler är belägen på Qwarnebergsgatan utj det qwarteret, som stöter in till wallen emillan strumpewäfwaren Rolof Dahlgrens gård å västra sidan och några ödetomter, som före detta varit Ostindiska bokhållaren Langelo tillhörige å östra sidan, hållandes tomten 122 fot i längden och till gatan 25 samt emot wallen 28 fot i bredden” (EIIb:83. 3.11.1755)

Jonas Lundgren hade magistratens tillstånd att på aktertomtens av den av honom tillhandlade klädesvävare Trieblers gård på klädespressargatan uppsätta en brännugn. Han begärde tillstånd att över brännugnen uppsätta ett brädsckjul till skydd för regn och snö. vilket tillstyrktes av B W Carlberg. Platsen var belägen åt norr till vällen och hade på alla kanter fria öppningar (EIIb:63, 9.2.1750).

Den 8.8.1755 intygade *Samuel Mounie* och *Andreas Smedmark*,. att de på pottmakaren Mästare Jonas Lundgrens anmodan hade hembjudit dess hus och gård till naborna, som var fabrikören

Erasmus Bismarck å östra samt strumpvävaren Mäster Roluf Dahlgren å västra sidan der omkring liggande hus och gård och bodar. _ Ingen hade något att påminna (EIIb:83. 3.11.1755)

Jonas Lundgren åtog sig att lösa sin svärson Abbelins in-teckning på 4 000 d smt hos Beijer (Se konkurshandlingar 16.12.1778: se Benjamin Bratt).

10.102 (tidigare 10.121 och 10.122) kallas 1785–87 guldsmeden Johan Abelins stenhus. 1790 var det hans änkas hus: ibm skomakaren Magnus Hare och kakelugnsmakaren Christian Petterssons.

1800: Vice Pastor Borgs hus (ej i Skarstedt)

1807: $\frac{2}{3}$ ägdes av borgmästare Weidmans son

$\frac{1}{3}$ av kakelugnsmakaren Magnus Möllerström

—

124 (Efter Triebler i tomtöreslängden 1737: Ödetomt 125 liksom 126 1748

Borgaren Jon Gustafsson $\frac{2}{3}$ se 10.103

Bokhållaren Langelod $\frac{1}{3}$ ”